

Шеремет Д. О.

Державний університет «Житомирська політехніка»

Науковий керівник: Шпиталенко Г. А.,

к.іст.н., доц., доцент кафедри теорії та історії держави і права

Державний університет «Житомирська політехніка»

м. Житомир

МИХАЙЛО ГРУШЕВСЬКИЙ: КОНСТИТУЦІЯ УНР

Михайло Сергійович Грушевський – громадський та політичний діяч, що очолював конституційну комісію, яка відповідала за створення Конституції Української Народної Республіки. Конституційну комісію УЦР створено ще у червні 1917 р., однак робота над «Статутом про державний устрій, права і вольності УНР» розпочалася лише після проголошення Української Народної Республіки III Універсалом від 7 (20) листопада 1917 р. Положення Основного Закону сформулював М. Грушевський наприкінці листопада 1917 р. На цей момент керівництво УЦР майже повністю вичерпало наявні можливості реалізувати свої федеративні пропозиції щодо перетворення унітарної Росії на спілку народів, де більшовицькій Раді народних комісарів не відводилося повноважень великоруського центру. Розуміння того, що настав момент побудови незалежної держави, яка потребувала конституційного оформлення, змусило керівників УЦР під час розробки Основного Закону звернутися до багатого європейського досвіду в галузі конституційного права

Конституція в проекті поділяється на шість частин. Насамперед іде частина загальна, декларативна, яка визначає державний характер України, її територію і основні права громадянина Української Республіки. Частина друга визначає її відносини до Федеративної Російської Республіки, до складу якої входить Республіка Українська. Частина третя займається вищою законодавчою владою України – її "Всенародними зборами" (соймом) і їх президією. Четверта частина присвячена виконавчій владі (Кабінетові міністрів). П'ята - найвищому органу судовому - "Генеральному суду". Думається, що творці Конституції УНР творчо використали такий документ, як "Пакти й Конституцію законів та вольностей Війська Запорізького", написаного гетьманом Війська Запорізького Пилипом Орликом і прийнятого 5 квітня 1710 року, в якому вперше було закріплено ідею поділу державної влади на законодавчу, виконавчу і судову. Згідно Основного Закону УНР органи законодавчої, виконавчої та судової влади є незалежні одна від одної і виконують свої повноваження в установлених конституцією межах, жодна з гілок влади не може взяти на себе функції іншої. Так, відповідно до ст. 23 Конституції "верховним органом УНР є Всенародні збори, які безпосередньо здійснюють вищу законодавчу владу в УНР і формують вищі органи виконавчої і судової влади УНР"

Незважаючи на те, що Конституція УНР 1918 р. не увійшла в стадію набуття державно-правової практики, деякі її положення заслуговують на увагу, оскільки на той час вони були досить прогресивними. Так, згідно зі «Статутом про державний устрій, права і вольності УНР» усі українці, незалежно від статі, наділялися політичною, громадянською і актовою правомочністю після досягнення 20-річного віку. У статті 21 Конституції було розкрито поняття політичної правомочності та

визначено, що з цього віку українці набувають не лише активного, а й пасивного виборчого права як до законодавчих органів УНР, так і до всіх виборчих органів місцевого самоврядування. Це положення Конституції УНР залишило позаду країни так званої ліберальної демократії. У провідних країнах Європи і в Сполучених Штатах Америки «вікова планка» була дещо вищою. Аналізуючи положення Конституції УНР, хотілося б зупинитися на її другому розділі «Права громадян України». На особливу увагу заслуговує ст. 14, в якій ідеться про те, що не тільки громадянин УНР, а й будь-хто інший, хто перебував на її території, «не може бути покараний смертю». Розробники цього документа відкинули політичні, економічні, культурні, релігійні та будь-які юридичні чинники при визначенні міри покарання. Ця конституційна вимога, якби вона була втілена у життя, надала б можливість Українській Народній Республіці на десятиліття випередити більшість країн «ліберальної демократії». Усі права, надані громадянам УНР Конституцією (недоторканність майна і житла, таємниця листування, свобода слова, друку, сумління, організації, страйку, свобода пересування та багато ін.), дають змогу дійти висновку, що УЦР передбачала побудову соціальної, правової та демократичної держави. Ці положення Конституції УНР 1918 р. через тридцять років було закріплено у Загальній декларації прав людини, затвердженій Генеральною Асамблеєю ООН 10 грудня 1948 р. Також слід зазначити, що Конституція УНР мала надзвичайно важливе значення для подальшого політико-правового розвитку Української держави. Конституція УНР проголосила Українську Народну Республіку суверенною демократичною парламентською державою з розподілом державної влади на законодавчу, виконавчу та судову гілки. Вона запровадила та здійснила правове регулювання зовсім нових для тогочасної української правової системи принципів, зокрема таких як: визнання народу основним джерелом влади, децентралізації влади, принцип рівності політичних і громадянських прав тощо. Конституція УНР в правовому полі зафіксувала нові для української правової системи інститути, зокрема, інститут адміністративно-територіального поділу, громадянства, депутатської недоторканності тощо. Основний Закон УНР здійснив реальне, а не декларативне закріплення демократичних цінностей та принципів, значна частина яких була використана під час розробки Конституції незалежної Української держави, прийнятої 28 червня 1996 р.

Список використаних джерел:

1. Університетські наукові записки, 2005, № 1-2 (13-14), с. 49-56 .
2. Проект Конституції Української Народної Республіки. Українська Центральна Рада. Документи і матеріали: У двох томах. — К., 1997. — Т. 2. — С. 5—11).